

Bedrijfsmodellen,
buffers,
risicobeheer en
integriteit

Thema's DNB toezicht 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	4	4.7 Pensioenfondsen: beheersing marktrisico	21
1 Inleiding	5	4.8 Cross-sectoraal: complexe ICT-omgevingen	22
2 De financiële sector is toekomstbestendig	9	4.9 Cross-sectoraal: informatiebeveiliging en cybercrime	22
2.1 Banken: robuuste financiering	9	5 De financiële sector voldoet aan (inter)nationale wet- en regelgeving	25
2.2 Banken: resolutieplannen	9	5.1 Banken: effectieve overgang naar Europees toezicht	25
2.3 Verzekeraars: toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen	10	5.2 Banken: migratie naar CRD 4/CRR	26
2.4 Pensioenfondsen: houdbaarheid bedrijfsmodel	11	5.3 Banken: beter toezicht door betere rapportages	27
3 De financiële sector kan schokken opvangen	13	5.4 Pensioenfondsen: wet versterking bestuur pensioenfondsen	28
3.1 Banken: SSM comprehensive assessment - Asset Quality Review	13	5.5 Pensioenfondsen: nieuw financieel toetsingskader	29
3.2 Banken: visie en strategie ten aanzien van renterisico	14	5.6 Overig: migratie beleggingsondernemingen naar CRD 4/CRR	29
3.3 Verzekeraars: invoering risicogebaseerd raamwerk	14	5.7 Cross sectoraal: European Market Infrastructure Regulation (EMIR)	30
3.4 Pensioenfondsen: liquiditeit in periode van stress	15	6 De financiële sector heeft een sterke reputatie en geniet het vertrouwen van de consument	33
4 De financiële sector kent, begrijpt en beheerst zijn risico's	17	6.1 Cross-sectoraal: manipulatie prijszetting markten	33
4.1 Banken: risk governance	17	6.2 Cross-sectoraal: gedrag en cultuur	33
4.2 Banken: derivatenposities en balansmanagement	17	6.3 Cross-sectoraal: belangenverstremeling	34
4.3 Banken: belastinglatenties	18	6.4 Cross-sectoraal: transacties met hoog risico landen	35
4.4 Verzekeraars: waardering niet-beursverhandelbare activa	19	6.5 Cross-sectoraal: nieuwe betaalmethoden	36
4.5 Verzekeraars: functioneren interne auditfunctie	20	7 Afsluiting	37
4.6 Pensioenfondsen: beheersing renterisico	20		

Voorwoord

Met de brochure *Thema's DNB toezicht 2014* biedt de Nederlandsche Bank (DNB) de onder toezicht staande instellingen een overzicht van de toezichtthema's die extra aandacht krijgen in 2014. De toekomstbestendigheid van bedrijfsmodellen, herstel van financiële buffers, beter risicobeheer en duurzame aandacht voor integriteit, bestuur en cultuur blijven belangrijke thema's in het themagerichte toezicht van DNB in 2014.

Doel van het toezicht is een solide en integere financiële sector in Nederland, die het vertrouwen geniet van zowel het publiek als de financiële markten. Al onze activiteiten als toezichthouder, ook in het themagerichte toezicht, zijn daarop gericht. Het themagerichte toezicht vormt, naast het instellingspecifieke werk, een integraal onderdeel van de toezichtinspanning van DNB. We leggen daartoe nadrukkelijk ons oor te luisteren bij de sector via het jaarlijkse stakeholderonderzoek – uitkomsten van het onderzoek in 2013 zijn gebruikt bij de selectie van thema's in 2014 en dragen bij aan een effectieve toezichtaanpak voor problemen of ontwikkelingen die spelen bij een groot aantal onder toezicht staande instellingen. Daarbij werken we nauw samen met andere toezichthouders, met name de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de partners binnen het Financieel Expertise Centrum (FEC).

DNB intensiveert dit jaar de voorbereiding op haar rol in het Europese stelsel van banktoezichthouders. Veel toezichtcapaciteit wordt in 2014 ingezet voor de effectieve overgang op het Europees banktoezicht door de ECB. Voor het zover is, moet echter nog veel werk worden verricht door zowel de onder toezicht staande instellingen als door DNB. Dit kan gevolgen hebben voor de uitvoering van de bancaire thema's zoals opgenomen in deze brochure.

We bespreken graag met u onze bevindingen en zullen over de effecten van het themagerichte toezicht rapporteren in de ZBO toezichtverantwoording over 2014. Wij hopen en verwachten dat deze brochure u voldoende informeert om binnen uw eigen organisatie zo nodig maatregelen te treffen op de hier genoemde risicogebieden.

Jan Sijbrand	Joanne Kellermann
Directeur	Directeur
De Nederlandsche Bank	De Nederlandsche Bank

I Inleiding

Een gezonde, solide en integere financiële sector is in staat schokken op te vangen en te anticiperen op veranderende omstandigheden. Een dergelijk aanpassingsvermogen is typerend voor een robuuste financiële sector en een schokbestendig financieel systeem en draagt bij aan financiële stabiliteit en duurzame welvaart in Nederland.

Het aanpassingsvermogen van de Nederlandse financiële sector staat in 2014 onverminderd onder druk.

Aanpassing is niet alleen vereist met het oog op (1) de toekomst – het is zaak dat alle Nederlandse financiële instellingen op tijd de bakens verzetten om continuïteit ook op de lange termijn zeker te stellen; maar ook (2) een uitblijvend krachtig herstel van de economie en (3) de implementatie van wet- en regelgeving vragen veel van Nederlandse financiële instellingen. Daarbij worstelt de financiële sector met (4) de maatschappelijke realiteit, waarin herstel van vertrouwen een langgerekt proces blijkt.

Aanpassingsvermogen financiële sector onder druk

Toekomstbestendigheid vereist dat Nederlandse financiële instellingen op tijd de bakens verzetten om continuïteit op lange termijn zeker te stellen. Dit heeft niet alleen betrekking op de veranderingen in de markt-omgeving en de regelgeving als gevolg waarvan de winstgevendheid van bedrijfsmodellen (op onderdelen of in

geheel) onder druk komt te staan. Het heeft ook betrekking op de risico's én kansen van overmorgen, waarop een gezonde en robuuste financiële sector anticipeert en inspeelt als onderdeel van lange-termijnstrategie en -planning.

Daarbij vormen het economische klimaat en de Europese schuldencrisis nog altijd een bedreiging voor de soliditeit van financiële instellingen. De Nederlandse economie verkeerde in 2013 langdurig in recessie en het economisch beeld kent vooralsnog slechts een beperkt aantal lichtpuntjes. Met name de hoge niveaus van publieke en private schuld vormen onverminderd een punt van zorg. De traag verlopende balansversterking van overheid en huishoudens zorgt voor een aanhoudend laag marktvertrouwen. De Nederlandse economie zal naar verwachting in 2014 dan ook slechts marginaal groeien en een scenario van langdurig lage economische groei is aannemelijk.

Ook heeft de financiële crisis aanleiding gegeven tot ingrijpende institutionele hervormingen in de financiële sector. Zowel op internationaal niveau als op nationaal niveau wordt regelgeving herzien, aangescherpt en geïmplementeerd. De totstandkoming van deze omvangrijke hervormingsagenda neemt meerdere jaren in beslag. Naast grote reeds ingezette trajecten als het Single

Supervisory Mechanism (SSM), Basel 3 en de Capital Requirement Directive 4 (CRD 4/CRR) en EMIR, krijgt de bancaire sector te maken met de ontwikkeling en implementatie van herstel en resolutieplannen, de pensioensector met het nieuwe financieel toetsingskader (ftk) en de verzekeraars met aanvullende eisen als gevolg van onder meer de voorbereiding op Solvency II.

Tot slot is het vertrouwen van het publiek in financiële instellingen als gevolg van de crisis fors gedaald en de maatschappelijke positie van de financiële sector is nog steeds moeilijk. Naast de nationalisatie van SNS Reaal en de Liborfraude hebben oude en nieuwe incidenten op het terrein van corruptie, intransparantie ten aanzien van de waardering van financiële producten en activa, bezoldiging en cybercrime het vertrouwen in de financiële sector geen goed gedaan. Dit beïnvloedt de reputatie negatief en vormt een toenemend juridisch en financieel risico voor de instellingen. Deskundige, integere, beheerste, transparante en klantgerichte bedrijfsvoering en besluitvorming, inclusief de tone-at-the-top, zijn van belang voor het hoognodige herstel van vertrouwen.

Bijdrage themagerichte toezicht in 2014

Het themagerichte toezicht, in aanvulling op het instellingsspecifieke toezicht, heeft zijn diensten volop bewezen, ook in crisismoments. DNB zet daarom ook in 2014 een aanzienlijk deel van haar capaciteit hierop in. Voor het themagerichte toezicht staat dit jaar herstel van het aanpassingsvermogen van de financiële sector centraal.

De toezichtthema's adresseren onder meer mogelijke kwetsbaarheden bij onder toezicht staande instellingen en instellingsoverschrijdende risico's zoals deze zijn gesignaleerd in het Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS) van najaar 2013. Andere onderwerpen van het themagerichte toezicht blijven: de levensvatbaarheid van bedrijfsmodellen en strategie, behoud en versterking van buffers, adequate beheersing van financieel-economische risico's en de bestendiging van gedrag en cultuur en kwaliteit van bestuur. Het is daarbij onze taak om instellingen aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid om aan regelgeving te voldoen en risico's aan te pakken. De thema's voor 2014 bouwen deels voort op de bevindingen van vorig jaar.

Deze brochure is als volgt opgebouwd. Ieder hoofdstuk staat in het teken van een overkoepelend thema, dat is onderverdeeld in verschillende sub-thema's. Deze sub-thema's kunnen betrekking hebben op banken, verzekeraars, pensioenfondsen en overige instellingen, maar ook de hele sector omvatten; dit wordt per sub-thema aangegeven. Sommige sub-thema's zijn van toepassing op meerdere sectoren maar worden toch separaat genoemd omdat de nadere invulling van het onderzoek per sector nogal kan verschillen. Per sub-thema leest u steeds wat de aanleiding is, wat DNB van de sector verwacht en wat de instellingen van DNB kunnen verwachten. Soms staat de nadere invulling in dit stadium (december 2013) nog niet geheel vast. In die gevallen zal DNB u tijdig informeren, rechtstreeks per brief of via de sectorgerichte nieuwsbrieven.

Themagericht toezicht 2014 Een gezonde, solide en integere financiële sector is in staat schokken op te vangen en te anticiperen op veranderende omstandigheden. Aanpassingsvermogen is typerend voor een robuuste financiële sector en schokbestendig financieel systeem en draagt bij aan financiële stabiliteit en duurzame welvaart in Nederland.					
Doel	De Nederlandse financiële sector is toekomstbestendig		De Nederlandse financiële sector:		De Nederlandse financiële sector heeft een sterke reputatie en geniet het vertrouwen van de consument
		I. Kan schokken opvangen	II. Kent, begrijpt en beheerst zijn risico's	De Nederlandse financiële sector voldoet aan (inter)nationale wet- en regelgeving	
Sector breed			<ul style="list-style-type: none"> • Complexe Ict omgeving • Informatiebeveiliging en cybercrime 	<ul style="list-style-type: none"> • Emir 	<ul style="list-style-type: none"> • Manipulatie prijszetting markten • Gedrag en cultuur • Belangenverstremgeling • Transacties hoog risicolanden • Nieuwe betaalmethoden
Banken	<ul style="list-style-type: none"> • Robuuste financiering • Resolutieplannen 	<ul style="list-style-type: none"> • SSM comprehensive assesment - Asset Quality Review (AQR) • Visie en strategie ten aanzien van renterisico 	<ul style="list-style-type: none"> • Risk governance • Derivaten en balansmanagement • Belastinglatenties 	<ul style="list-style-type: none"> • Effectieve overgang naar Europees toezicht (SSM/SRM) • Beheerste transitie naar CRD 4/CRR • Beter toezicht door betere rapportages 	(idem)
Verzekeraars	<ul style="list-style-type: none"> • Toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen 	<ul style="list-style-type: none"> • Risico gebaseerd raamwerk (Solvency II; ERB en/of TSC) 	<ul style="list-style-type: none"> • Waardering niet beurs verhandelbare activa • Functioneren interne auditfunctie 		(idem)
Pensioenfondsen	<ul style="list-style-type: none"> • Houdbaarheid bedrijfsmodel 	<ul style="list-style-type: none"> • Liquiditeit in periode van stress 	<ul style="list-style-type: none"> • Renterisico • Marktrisico 	<ul style="list-style-type: none"> • Wet versterking bestuur pensioenfondsen • Nieuw FTK 	(idem)
Overig				<ul style="list-style-type: none"> • Migratie beleggingsondernemingen naar CRD 4/CRR 	(idem)

2 De financiële sector is toekomstbestendig

Toekomstbestendigheid betekent dat Nederlandse financiële instellingen op tijd de bakens verzetten om continuïteit op lange termijn zeker te stellen. Dit heeft niet alleen betrekking op de continue veranderingen in de markt en regelgeving als gevolg waarvan de winstgevendheid van bedrijfsmodellen (op onderdelen of in zijn geheel) onder druk komt te staan. Het heeft ook betrekking op de risico's én kansen van overmorgen, waarop een gezonde en robuuste financiële sector anticipeert en inspeelt als onderdeel van lange termijn strategie en planning.

2.1 Banken: robuuste financiering

Het financieringsprofiel van de Nederlandse banken heeft ook in 2014 de volle aandacht van DNB. De bankensector in Nederland is relatief sterk afhankelijk van marktfinanciering en dat maakt de banken kwetsbaar voor een verslechtering van de omstandigheden op de financiële markten. DNB streeft ernaar de risico's die uit deze afhankelijkheid voortvloeien tijdig te identificeren en te reduceren.

DNB verwacht dat banken met hun financieringsstrategie tijdig inspelen op veranderende marktomstandigheden en nieuwe regelgeving. Banken die in te sterke mate afhankelijk zijn van marktfinanciering moeten maatregelen nemen om deze afhankelijkheid te reduceren of de weerbaarheid tegen stress op de financiële markten te vergroten.

DNB is in 2013 op basis van een beoordelingskader financieringsrisico met de banken in gesprek gegaan over hun financieringsmodel, de risico's die daarmee samenhangen en hoe deze aan te pakken. In 2014 zullen we verder gaan op deze ingeslagen weg en gaan we op frequente basis de houdbaarheid van de financiering van banken toetsen. Samen met de banken en andere partijen wil DNB in 2014 opnieuw verder komen in de richting van een integrale aanpak van de financieringsproblematiek, waaronder het deposito-financieringsgat, de migratie naar Basel 3/CRD 4 standaarden, de mogelijk efficiëntere inzet van bestaande overheidsgaranties, de eventuele rol van institutionele beleggers, de effecten van bail-in wetgeving en de uitgifte van bail-inbare schuld, de inzet van covered bonds, etcetera.

DNB organiseert in het tweede kwartaal van 2014 een bijeenkomst rond dit onderwerp.

2.2 Banken: resolutieplannen

In internationaal en nationaal verband werkt DNB ook in 2014 verder aan de versterking van het toezicht op systeemrelevante banken. De Financial Stability Board (FSB) heeft aanbevelingen gedaan om de kans op en de impact van een faillissement van deze systeemrelevante instellingen te verkleinen. DNB past deze aanbevelingen toe op alle Nederlandse systeemrelevante banken.

In 2013 hebben de systeemrelevante banken onder toezicht van DNB, en in overleg met het ministerie van Financiën, al een eerste aanzet gedaan om tot resolutieplannen te komen, met een beschrijving van maatregelen die de autoriteiten zo nodig kunnen nemen om een falende bank snel en ordelijk af te wikkelen. Verliezen moeten daarbij in eerste instantie terecht komen bij de aandeelhouders en de crediteuren, en wel op zo'n manier dat het financiële systeem niet wordt ontwricht, de kritische economische activiteiten niet onderbroken hoeven te worden en er geen overheidssteun nodig is. Want één les van de crisis is duidelijk: ook systeemrelevante banken moeten afwikkelaar zijn.

In lijn met internationale afspraken streeft DNB ernaar in 2014 volwaardige operationele resolutieplannen klaar te hebben voor de Nederlandse systeemrelevante banken. Vanaf januari 2014 zullen wij met de betreffende instellingen en het ministerie van Financiën op regelmatige basis spreken over de in kaart gebrachte resolutiemogelijkheden en deze waar nodig aanpassen, aanscherpen en uitwerken. Indien nodig zal DNB de betreffende banken vragen om aanvullende informatie en analyses om de systeemrelevantie van bedrijfsonderdelen te kunnen bepalen en de eventuele financiële, juridische en operationele belemmeringen weg te nemen.

2.3 Verzekeraars: toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen

De toekomst van de verzekeringssector lijkt er heel anders uit te zien dan in het recente verleden, en het is de vraag in hoeverre verzekeraars voldoende op deze toekomst anticiperen. Veel verzekeraars lijken echt ingrijpen uit te stellen, wachten af of zetten hun kaarten voor overleven op nog onbewezen markten.

Om zodra dat nodig is effectief en daadkrachtig op te kunnen treden, moet DNB een goed beeld hebben van de duurzaamheid van de bedrijfsmodellen binnen de verzekeringssector. DNB wil daartoe in de eerste helft van 2014 een heldere visie vormen met betrekking tot de marktontwikkelingen en projecties opstellen. Vervolgens zullen we cijfermatige uitvragen doen bij een selectie van verzekeraars, aangevuld met gesprekken op instellingsniveau. In de tweede helft van 2014 analyseren we de data en brengen we de toezichtprioriteiten in kaart, zodat onze toezichthouders op basis van actuele informatie en vanuit een onderbouwde visie op de gehele sector effectief kunnen optreden waar dat nodig is.

2.4 Pensioenfondsen: houdbaarheid bedrijfsmodel

De pensioenwereld is volop in beweging en daarbij maakt DNB zich zorgen over de houdbaarheid van het bedrijfsmodel van de pensioenfondsen. Deze zien zich veelal geconfronteerd met een ongunstige kostenstructuur, beperkte premieruimte, ingrijpende ontwikkelingen in de wet- en regelgeving en een afnemend (actief) ledenbestand als gevolg van de vergrijzing of ontwikkelingen bij aangesloten werkgever(s). De financiële opzet staat hierdoor onder druk. Het is daarbij van belang dat aanspraken van deelnemers maximaal worden geborgd tegen acceptabele kosten.

Met dit themaonderzoek wil DNB in 2014 bewerkstelligen dat de besturen van deze fondsen voldoende zicht hebben op de risico's die hun fondsen lopen als gevolg van bovenvermelde ontwikkelingen, alsook de urgentie daarvan onderkennen en op tijd gepaste maatregelen nemen om de financiële opzet te versterken. Indien dit in belang van de deelnemer is, kan het soms wenselijk zijn dat afwikkelscenario's worden opgesteld en fondsen actief worden begeleid naar een exit-strategie.

DNB zal ongeveer zestig pensioenfondsen, die zij eerder in 2013 kwalificeerde als 'risicofondsen' dit jaar vragen om de mate van urgentie in kaart te brengen en eventueel benodigde maatregelen te treffen en dit met de toezichhouder te bespreken. Uiteraard zijn we te allen tijde bereid indien nodig en op verzoek hierin te assisteren. In bepaalde gevallen zullen we pro-actief de discussie aangaan.

In 2014 zal DNB deels terugkoppelen aan individuele instellingen, maar ook groepsgericht terugkoppelen om meer sectorbreed de algehele bewustwording te vergroten. Dat doen we onder meer via rondetafelgesprekken en seminars. Daarnaast houden we desbetreffende pensioenfondsen regelmatig op de hoogte van de stand van zaken via de reguliere nieuwsbrief.

3 De Nederlandse financiële sector kan schokken opvangen

Het gure economische klimaat en de Europese schuldencrisis vormen nog altijd een bedreiging voor de soliditeit van financiële instellingen. Financiële instellingen moeten voldoende financiële buffers opbouwen om onverwachte tegenslagen te kunnen opvangen.

3.1 Banken: SSM comprehensive assessment – Asset Quality Review

Het Single Supervisory Mechanism (SSM)-ontwerp is inmiddels vergevorderd, maar nog niet gereed. Binnen het SSM krijgt de ECB de directe leiding in het toezicht op de significante banken in het eurogebied. In het toezicht op de minder-significante banken houden nationale autoriteiten het voortouw, maar de ECB kan hierin sturen en desgewenst de regie overnemen. De voorziene operationele startdatum van het SSM is 4 november 2014.

Doel van de Comprehensive Assessment (CA) die de ECB met alle nationale toezichthouders uitvoert is aanvullend inzicht te krijgen in het risicoprofiel en eventueel benodigde herstelmaatregelen van een voorlopige selectie van significante banken. De CA omvat drie onderdelen: een risicoanalyse, een Asset Quality Review (AQR) en een stresstest. De AQR wordt door de verschillende nationale toezichthouders uitgevoerd onder circa 130 banken, waaronder zeven

Nederlandse, aan de hand van een door de ECB bepaalde methodologie, die in de loop van 2014 wordt afgerond. De volgende Nederlandse banken worden in het onderzoek betrokken: ING, Rabobank, ABN AMRO, SNS Bank, Bank Nederlandse Gemeenten, Nederlandse Waterschapsbank en RBS NV.

De AQR is een drietrapsraket: in fase 1 selecteren we voor februari 2014 op basis van de ECB-methodiek de meest risicovolle portfolio's van bancaire activa die in de AQR worden beoordeeld. Fase 2 loopt van februari tot juli 2014; dan start de daadwerkelijke AQR, waarin DNB samen met de ECB en in nauw contact met de banken beoordeelt of de risico's verbonden aan de geselecteerde activa op een juiste manier gereflecteerd zijn in de voorzieningen en de kapitalisatie. Fase 3 ten slotte, loopt van juli tot oktober en bestaat de *reporting* en *disclosure* van de bevindingen, en de gelijktijdig en parallel door EBA/ECB uit te voeren stresstest. DNB heeft een interne projectorganisatie opgezet van circa 35 fte voor de uitvoering van de CA en de AQR. Gezien de omvang van de het onderzoek, wordt daarnaast externe expertise ingehuurd.

In 2014 zal DNB regelmatig met de stakeholders communiceren over het SSM, de CA en de voortgang van de AQR. Naar verwachting zal de ECB aan het eind van fase 3 de algehele bevindingen terugkoppelen. Voor alle vragen over het SSM, de bankenunie en aanverwante vragen heeft DNB een loket geopend: bankenunie@dnb.nl.

3.2 Banken: visie en strategie ten aanzien van renterisico

Renterisico raakt de kern van het bankbedrijf. Nu de rente langdurig laag is en er signalen uit het lopende toezicht komen over risico's, wil DNB nagaan in hoeverre het renterisico voldoende wordt beheerst door banken. Dit themaproject borduurt voort op het thema 'Renterisico in het bankenboek' van afgelopen jaar.

DNB wil met dit themaproject achterhalen of banken een duidelijke visie en strategie hebben ten aanzien van het renterisico en of zij in staat zijn te sturen op de gewenste risicopositie. Dit kan alleen als de strategie is vertaald in passende limieten én als die limieten gedurende het jaar ook daadwerkelijk worden bewaakt. Een bijkomende externe ontwikkeling betreft de vernieuwing van de EBA-richtlijnen voor renterisico – deze verkeert nog in de consultatiefase, maar zodra de richtlijnen in 2014 van kracht worden, zal DNB deze in overleg met de sector implementeren.

Bij een aantal instellingen zal DNB gedurende 2014 onderzoeken in welke mate de risicopositie in lijn is met de strategie. Vanuit al aangeleverde data zoomt de toezichthouder bij de te onderzoeken banken dieper in op specifieke posten; desk research wordt opgevolgd door verschillende bezoeken op locatie. Hiervoor zullen we aanvullende instellingsspecifieke informatie opvragen. Na ieder afgerond onderzoek zorgen we ervoor dat de onderzochte instelling zo snel mogelijk terugkoppeling ontvangt.

3.3 Verzekeraars: invoering risicogebaseerd raamwerk

Eind 2013 is een belangrijk akkoord bereikt waarmee de invoering van Solvency II per 1 januari 2016 dichterbij is gebracht. In 2014 zal Solvency II op detailniveau nader moeten worden uitgewerkt en daarom intensificeert DNB het al lopende themaproject 'voorbereiding op Solvency II'. Daarnaast worden per 1 januari 2014 in de Wet financieel toezicht (Wft) twee belangrijke wijzigingen doorgevoerd die een meer risicogebaseerd toezicht mogelijk maken, te weten de introductie van de Eigen Risicobeoordeling (ERB) en het Theoretisch Solvabiliteitscriterium (TSC). DNB zal in 2014 bijzondere aandacht besteden aan deze nieuwe toezichtinstrumenten. Vast staat dat het toezicht op verzekeraars sterker risicogebaseerd zal worden.

Solvency II en nationale wet- en regelgeving dwingen dat af, en DNB ondersteunt dat van harte.

DNB maakt zich samen met het ministerie van Financiën sterk voor wet- en regelgeving met de juiste focus en prioriteiten voor de Nederlandse verzekeringssector. In de consultatiefase van de gedelegeerde handelingen ('delegated acts') voert het ministerie van Financiën de regie, maar daarbij zal DNB ook nauw worden betrokken. Wanneer die wetten en regels zijn vastgelegd, helpen wij vervolgens de sector met de vertaling naar de praktijk. Wanneer Solvency II van kracht wordt zijn alle verzekeraars succesvol overgegaan en starten we ons risico-gebaseerde toezicht in de nieuwe situatie.

De overgang naar Solvency II moet bovenal beheerst gebeuren; dat is waar dit themaproject op gericht is. Verzekeraars moeten daartoe weten welke regels en richtlijnen gelden en hoe die in de Nederlandse situatie worden uitgelegd en toegepast. Geregeld zal DNB dan ook overleggen met de sector, om onduidelijkheden te bespreken en waar mogelijk ontbrekende informatie aan te vullen.

3.4 Pensioenfondsen: liquiditeit in periode van stress

Twee jaar geleden heeft DNB met een uitvraag onderzoek gedaan naar de beheersing van het liquiditeitsrisico bij pensioenfondsen. Nu wil DNB ook op individueel niveau en meer structureel inzicht hebben op hoe materieel het liquiditeitsrisico van de fondsen is en hoe illiquide beleggingen worden beheerst, met name in periode van stress. Hiervoor is meer gedetailleerde informatie nodig. Bovendien brengt de invoering van de European Market Infrastructure Regulation (EMIR) additionele onderpandverplichtingen met zich mee. Het risico van pensioenfondsen uit hoofde van liquiditeit kan tot uiting komen in de uitvoering van de betalingsverplichting aan pensioendeelnemers of tegenpartijen.

DNB hoopt vast te stellen dat ook op individueel niveau geen grote tekortkomingen in de beheersing gevonden zullen worden. Daarbij gebruiken we het beoordelingskader dat twee jaar geleden is ontwikkeld.

In het komende onderzoek gaat DNB daar de jaar- en kwartaalstaten doorlopen op liquiditeitsrisico, inclusief derivatenposities. Na het interne onderzoek bezoeken we vijf tot tien nog te selecteren pensioenfondsen, met wie we verschillende scenario's zullen doorrekenen en met wie we uitgebreid in gesprek gaan over de inrichting van

de beheersing van liquiditeitsrisico's. Beide delen van het onderzoek worden in de eerste helft van 2014 afgerond. Individueel koppelen we natuurlijk de bevindingen terug; als daar aanleiding toe is, zullen we ook de hele sector informeren.

4 De financiële sector kent, begrijpt en beheerst zijn risico's

DNB verwacht van financiële instellingen dat zij hun risico's goed in beeld hebben en de nodige maatregelen treffen om deze risico's binnen aanvaardbare grenzen te brengen en te houden.

4.1 Banken: risk governance

Bij veel van de incidenten in de bancaire wereld van de afgelopen tijd speelde gebrekkige risk governance (risicobeheer) een rol, met soms grote financiële en reputatiegevolgen. Met effectief ingerichte risk governance kunnen banken zichzelf beschermen tegen onverwachte verliezen en reputatieschade, die het vertrouwen in banken ondermijnen. DNB verwacht dan ook van banken dat zij zelf maatregelen nemen om de effectiviteit van hun risk governance te vergroten.

In eerdere onderzoeken heeft DNB al naar risk governance gekeken, maar niet eerder als apart themaonderzoek en niet eerder zo uitvoerig.

Het risk governance onderzoek bestaat uit vijf deelonderzoeken, die deels al zijn gestart:

1. Operationeel risicobeheer (gestart in 2013)
2. Risk appetite framework (gestart in 2013)
3. Rol compliance-functie bij niet transparante prijsstelling (start in 2014)
4. Belangenconflicten ALM/Treasury en Risk functie (start in 2014)
5. Opvolging nulmeting Internal Audit (start -eind 2014, begin 2015)

U wordt nader geïnformeerd over deze deelonderzoeken via de sectorale nieuwsbrieven. Vanwege de grote veranderingen die voor 2014 gepland staan in verband met de voorbereiding op en overgang naar het Europees toezicht zullen we waar mogelijk het tijdsbeslag beperken. Waar dat mogelijk is, delen we sectorbreed de resultaten of de best practices; in ieder geval koppelen we ieder deelonderzoek individueel terug naar betrokken banken.

4.2 Banken: derivatenposities en balansmanagement

Een deel van de verliezen die banken hebben geleden tijdens de kredietcrisis kwam voort uit posities die niet waren aangehouden in het handelsboek. Posities in de handelsboeken worden in de regel namelijk strakker gemonitord en kennen een duidelijkere risicobeheersing. Dit ligt mogelijk anders bij posities aangehouden buiten de handelsboeken, waaronder ook derivatenposities. Op dit moment heeft DNB weliswaar voldoende zicht op de globale omvang van derivatenposities, maar gegeven de omvang en de aanscherping van de Europese regelgeving, wil DNB meer inzicht krijgen in de bijbehorende risico's en risicobeheersing.

Daarom hebben we ons ten doel gesteld per ultimo 2014 te beoordelen of deze derivatenposities goed worden beheerst en gemanaged, op een manier die past bij de onderliggende motivatie voor het aangaan ervan. Daartoe gaan we banken bevragen over hun derivatenposities en -transacties en de motieven daarachter. Indien hiertoe aanleiding bestaat, zullen we de scope uitbreiden naar overige posities in het bankenboek die gevoelig zijn voor marktbevingen.

Dit themaonderzoek start in de tweede helft van 2014. Door een kwalitatieve en kwantitatieve uitvraag onder banken willen we eerst een goed beeld krijgen van de exacte omvang van derivaten in het bankenboek, en potentieel ook van de overige posities in het bankenboek die gevoelig zijn voor marktbevingen en van de achterliggende rationale voor deze posities. Gecombineerd met informatie vanuit het lopend toezicht biedt dat ons inzicht in mogelijke risico's en bijbehorende beheersing. Aansluitend zullen we waar nodig gerichte gesprekken voeren met individuele instellingen, bijvoorbeeld als die grote derivatenposities hebben buiten de handelsboeken om.

4.3 Banken: belastinglatenties

Onder de solvabiliteitsregels zoals die tot 2014 gelden, maakt de balanspost *deferred tax assets* (actieve belastinglatenties, afgekort tot DTA's) in beginsel volledig deel uit van het toetsingsvermogen. De opvoering en waardering van DTA's is omgeven door onzekerheden. Het volledig meetellen ervan kan op gespannen voet staan met de noodzaak voor banken om voldoende kapitaal aan te houden om schokken op te kunnen vangen. In Bazel 3 en CRD4/CRR is dit onderkend en is bepaald dat DTA's in aftrek moeten worden gebracht op het kernvermogen (CET1) van instellingen, zij het gefaseerd vanaf 2014.

Ondanks deze aftrek blijft de impact van de balanspost DTA's op kapitaal naar de toekomst bestaan. Dat komt grotendeels door de gefaseerde invoering van in principe vijf jaar. DNB gaat daarom onderzoek doen naar de omvang en de beheersing van DTA's in de balansen van de Nederlandse grootbanken. Via een inventariserend onderzoek wil DNB antwoorden vinden op vragen als hoe de grootbanken (en wellicht ook andere banken met proportioneel veel DTA's op de balans) met dit type activa omgaan, of de waarderingen in orde zijn en stand houden, ook in tijden van stress, en hoe de risico-beheersing eruitziet en functioneert. Doel is om scherp te krijgen hoe groot de risico's zijn die samenhangen met belastinglatenties. Aan de hand van de antwoorden

op deze vragen ontwikkelt DNB een beoordelingskader voor de toezichthouders in het lopende toezicht. Daarmee kunnen zij ook bij andere banken in kaart brengen waar posten zoals DTA's mogelijk risico's veroorzaken.

Het onderzoek is al gestart, met een uitvraag in het laatste kwartaal van 2013; een individuele terugkoppeling volgt begin 2014. In het lopend toezicht kunnen wij vanaf halverwege 2014 ook bij andere banken aan de slag met het beoordelingskader. En waar we met dat kader risico's aantreffen, zetten we de stappen die nodig zijn om deze risico's te beperken.

4.4 Verzekeraars: waardering niet-beurs-verhandelbare activa

Bij pensioenfondsen is al eerder sectorbreed onderzoek gedaan naar de beheersing van illiquide beleggingen, en dit heeft inmiddels veel verbeterpunten opgeleverd. Ook voor de verzekeraars wil DNB inzicht verwerven in de totstandkoming van de waardering van niet-beurs-verhandelbare beleggingen (bijvoorbeeld hypotheekportefeuilles). De kans is groot dat sommige verzekeraars de waarde te hoog ingeschat hebben, wat in deze tijden van solvabiliteit die onder druk staat des te meer aandacht vraagt. Het waarderingsproces moet zorgvuldig zijn ingericht en tot betrouwbare waarden leiden; daarop wil DNB kunnen vertrouwen.

Om die zekerheid te krijgen, onderzoeken we het waarderingsproces bij een aantal verzekeraars. We gebruiken daarbij het interne DNB-normenkader. Op basis van onderzoek van de staten en van toezichtinformatie selecteren we een aantal verzekeraars waar het belang van niet-beurs-verhandelbare activa groot is in relatie tot de gehele balans.

Het onderzoek zal in de loop van 2014 worden afgerond. We zullen in ieder geval individueel terugkoppelen. Afhankelijk van het verloop en de uitkomsten bezien we of we ook de hele sector informeren.

4.5 Verzekeraars: functioneren interne auditfunctie

Een onafhankelijke en effectief functionerende interne audit-functie (IA) is essentieel bij het borgen van een beheerste en integere bedrijfsvoering. De IA is bovendien een belangrijke bron van informatie voor zowel interne als externe toezichthouders.

In navolging van een themaproject uitgevoerd bij banken in 2013, zal DNB in 2014 het functioneren van de IA bij verzekeraars onder de loep nemen. Doel van het onderzoek is dat alle verzekeraars een adequaat ingerichte en onafhankelijke IA hebben.

DNB krijgt regelmatig vragen over de eisen vanuit het Besluit Prudentiele Regels en de Code Verzekeraars alsmede de mogelijkheden tot proportionele toepassing daarvan. In eerste instantie zullen we daarom concreet aangeven wat DNB tenminste onder een adequaat ingerichte en onafhankelijke IA verstaat, daarbij rekening houdend met omvang en activiteiten van de verzekeraar. Aspecten als inrichting en positionering, reikwijdte en rapportage, worden hierin meegenomen. Vervolgens zal met behulp van een uitvraag worden vastgesteld of verzekeraars hieraan voldoen. Bij geconstateerde afwijkingen zal in overleg met de betreffende instellingen een verbetertraject worden ingezet. Bij de uitwerking van dit thema gaan we in gesprek met vertegenwoordigers van de sector.

4.6 Pensioenfondsen: beheersing renterisico

In het belang van de deelnemer moeten pensioenfondsen alle risico's die samenhangen met hun beleggingen adequaat beheersen. Dat hier niet in alle gevallen sprake van is, bleek uit het themaonderzoek 'Beleggingsrisico' in 2013. Met name het deelonderzoek naar de beheersing van het renterisico heeft een white spot ingevuld en belangrijke sectorbrede aandachtspunten opgeleverd ten aanzien van (1) de vastlegging van het beleid voor renteafdekking, (2) de beheersing van curverisico en (3) monitoring en evaluatie. Deze aandachtspunten zijn – in de vorm van guidance – aan de sector teruggekoppeld in de nieuwsbrief van augustus 2013. Nu is het zaak dat we de sector begeleiden bij het oppakken van deze punten.

DNB verwacht van de pensioenfondsen dat zij *in control* zijn van alle beleggingsrisico's. De manier waarop fondsen dit doen is op hoofdlijnen vastgelegd in onder andere de Pensioenwet. DNB wil minimaal kunnen vaststellen of er voldoende samenhang is tussen de beleggingskeuzes die fondsen maken, de aard van hun verplichtingen en de strategische risicotolerantie. Dat vereist onder andere dat fondsen weten en begrijpen waarin zij beleggen, inclusief de risico's daarvan; dat het niveau van het risicobeheer in de juiste verhouding staat tot de complexiteit van hun beleggingen; en dat het

bestuur een duidelijke strategische risicotolerantie vaststelt die zich vertaalt naar het risicobeheer en de risicograad en samenstelling van de beleggingen. Ten aanzien van de beheersing van het renterisico verwacht DNB van fondsen consistentie tussen het mandaat, het vastgelegde beleid en de implementatie en monitoring van de renteafdekking.

Om het beleid en de beheersing van het renterisico sectorbreed verder te verbeteren, zullen we in de loop van 2014 tijdens één of meerdere seminars aandacht besteden aan de beheersing van het renterisico en de verwachtingen daarover van de zijde van DNB. Ook zullen we in de praktijk onder een steekproef van fondsen toetsen of zij de aandachtspunten ter harte nemen. De resultaten van deze steekproef koppelen we terug aan de sector.

4.7 Pensioenfondsen: beheersing marktrisico

Al enige jaren op rij voert DNB thematisch onderzoek uit naar de beheersing door pensioenfondsen van risico's die samenhangen met hun beleggingen. Aanleidingen waren aanhoudende signalen vanuit het lopend toezicht inzake gebrekkige beheersing en een negatieve performance van de beleggingen. Zo zijn er in 2013 drie thema-onderzoeken uitgevoerd, naar vermogensbeheercontracten, de beheersing van het renterisico en de beheersing van het marktrisico in het algemeen. In 2014 zetten we het onderzoek opnieuw voort, waarbij de focus zal liggen op de beheersing van marktrisico en renterisico bij de beleggingen (voor beheersing van renterisico en verwachtingen van DNB, zie paragraaf 4.6).

Voor dit onderzoek zullen, net als in 2013, acht fondsen worden geselecteerd op basis van informatie vanuit ons uitvoerend toezicht. Ieder kwartaal zal DNB twee fondsen onder de loep nemen. DNB gaat bestuurders, leden van de beleggingsadviescommissie en de vermogensbeheerder/uitvoerder interviewen en documentatie als risico- en performancerapportages en beleidsdocumenten opvragen. Op basis daarvan vormen we een oordeel over de beheersing van het marktrisico bij de beleggingen.

DNB zal de resultaten van de onderzoeken individueel naar de betrokken fondsen terugkoppelen. Daarnaast zullen wij de belangrijkste generieke bevindingen met de hele sector delen via de sectorale nieuwsbrief en zullen we zo nodig guidance geven, bijvoorbeeld in de vorm van het opstellen van best practices. Daarnaast organiseren we in het eerste kwartaal van 2014 een seminar voor vermogensbeheerders, waarin we de generieke resultaten van het onderzoek uit 2013 zullen delen, onder meer over de beheersing van het renterisico, en ook zullen ingaan op het in 2014 uit te voeren onderzoek naar marktrisico.

4.8 Cross-sectoraal: complexe ICT omgevingen

In 2013 startte de eerste fase van het onderzoek naar complexe ICT-omgevingen bij financiële instellingen. De complexiteit van ICT kan zo groot worden dat de daarmee gepaard gaande risico's niet meer adequaat kunnen worden beheerst. Denk hierbij aan verstoringen of systemen die niet meer aan te passen zijn waardoor mogelijk zelfs de bedrijfsvoering in gevaar komt. Nu de omgeving voortdurend verandert en aanpassingen steeds nodig zullen blijven, is dit een reëel risico.

Van alle financiële instellingen verwacht DNB dat zij grip hebben op risico's die samenhangen met een complexe ICT-omgeving, door ofwel de complexiteit daarvan terug te dringen ofwel voldoende beheersmaatregelen te treffen.

De eerste fase heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van een toetsingskader, waarmee de geschetste problematiek in kaart is te brengen én te meten, te vergelijken en te beoordelen is. In de tweede fase van dit themaproject beoordelen we komend jaar in ieder geval bij twaalf instellingen de ICT-omgeving aan de hand van dit toetsingskader. De beoordeling zal tot stand komen aan de hand van een self-assessment en rapportage, en door directe contacten met instellingen. We zullen de betreffende instellingen scores toekennen op de mate waarin zij de risico's van ICT-complexiteit beheersen om aldus tot benchmarks te komen.

Terugkoppeling vindt plaats op individuele basis. Indien mogelijk beogen we in de tweede helft van 2014 een benchmark-rapportage sectorbreed te verspreiden via de sectorale nieuwsbrieven van DNB.

4.9 Cross-sectoraal: informatiebeveiliging en cybercrime

Cybercrime vormt in toenemende mate een bedreiging en kan tot veelsoortige en omvangrijke schade leiden. Informatiebeveiliging is daarom van groot belang voor de continuïteit en integriteit van alle financiële instellingen. Daarom blijft DNB, net als in voorgaande jaren, de informatiebeveiliging van onder haar toezicht staande instellingen onderzoeken. Dit themaproject is een voortzetting van de periodieke self-assessments.

DNB verwacht van de instellingen dat zij hun informatiebeveiliging zo snel mogelijk op het Cobit-gebaseerde 'maturity level' 3 of hoger brengen. Dit betekent dat de beheersmaatregelen geformaliseerd zijn en aantoonbaar werken, kortom dat de informatiebeveiliging op orde is. Wat wij precies verwachten van de instellingen in het kader van dit onderzoek kunt u vinden op open boek toezicht (zie <http://www.toezicht.dnb.nl/3/50-203304.jsp>).

Voor de self-assessment selecteert DNB sinds de start van dit project in 2010 een steeds bredere groep van banken, verzekeraars en pensioenfondsen. DNB zal betrokken instellingen hierover in februari 2014 informeren. De instellingen wordt gevraagd een self-assessment in te vullen. De uitkomsten daarvan worden door DNB getoetst, waarbij de scores worden uitgezet tegen de vereiste score, maar ook tegen de scores van andere instellingen, andere sectoren en de eventuele scores uit voorgaande jaren. Een achterblijvende score betekent dat DNB een verbeterplan vraagt en vervolgens de uitvoering daarvan blijft monitoren.

In 2014 starten we met een informatief seminar waarin we eerdere resultaten tot nu toe én de verwachtingen voor de komende assessments zullen toelichten. Het streven is om voor het einde van het tweede kwartaal de uitkomsten van de self-assessments met de instellingen te bespreken. Nadere informatie verstrekt DNB via de sectorale nieuwsbrieven voor banken, verzekeraars en pensioenfondsen.

5 De financiële sector voldoet aan (inter)nationale wet- en regelgeving

De financiële crisis heeft aanleiding gegeven tot ingrijpende institutionele hervormingen in de financiële sector. Zowel op internationaal niveau als op nationaal niveau wordt regelgeving herzien, aangescherpt en geïmplementeerd. DNB verwacht van financiële instellingen dat zij tijdig aan alle eisen voldoen.

5.1 Banken: effectieve overgang naar Europees toezicht

Binnen het Single Supervisory Mechanism (SSM) krijgt de ECB de directe leiding in het toezicht op banken. In SSM-context bepaalt de significantie van een bank of deze direct onder ECB-toezicht valt of niet. DNB hecht aan een zoveel mogelijk gelijktijdige invoering van Europees toezicht en Europese Resolutie (Single Resolution Mechanism of SRM). De voorziene operationele startdatum van het SSM is 4 november 2014.

Met dit themaproject willen we de Nederlandse banken intensief begeleiden, zodat het Europees toezicht effectief wordt geïmplementeerd en de instellingen in november voldoen aan alle eisen van de ECB. Denk hierbij aan de vérstreckende eisen uit hoofde van het nieuwe rapportage-raamwerk van de ECB waaraan de Nederlandse banken zullen moeten voldoen, zowel voor de tijdigheid als voor de kwaliteit van dataverstrekking. Ook op het terrein van compliance en ter voorbereiding op de Comprehensive

Assessment (met AQR en stress-test – zie ook elders in deze brochure) moet nog veel gebeuren.

Daarnaast hebben wij in eigen huis veel werk aan de winkel. Zo moet onze interne organisatie aangepast worden naar het uitvoerend toezichtmodel van de ECB, met name ten aanzien van de oprichting van Europese Joint Supervisory Teams en het on-site toezicht zoals de ECB dat thans voor ogen heeft. Dit is een majeure operatie waarover wij u frequent zullen informeren.

Naast intensief contact met de individuele banken die in november 2014 onder direct Europees toezicht komen, zullen we ook veelvuldig sectorbreed informeren, terugkoppelen en evalueren via de brancheorganisatie. Daarnaast organiseren we in het eerste kwartaal een seminar voor de banken waarvoor DNB vooralsnog het directe toezicht houdt om ook deze banken meer informatie te bieden over het SSM en Europees toezicht door de ECB. Voor alle vragen over het SSM, Europees toezicht, de bankenunie en aanverwante vragen heeft DNB een loket geopend: bankenunie@dnb.nl.

5.2 Banken: migratie naar CRD 4/CRR

Ook in 2014 blijft DNB de migratie van banken naar CRD 4/CRR en de uitwerking daarvan in technische standaarden nauwlettend volgen. Deze Europese regelgeving zal voor een belangrijk deel een directe werking krijgen, waarmee binnen Europa een eenduidiger stelsel van regelgeving ontstaat met minder ruimte voor nationale vrijheidsgraden. In 2013 hebben de banken op verzoek van DNB verder gewerkt aan de verbetering van hun migratieplannen. Daarnaast heeft DNB door middel van halfjaarlijkse monitoring van kapitaal- en liquiditeitsratio's de vinger aan de pols gehouden. De banken hebben laten zien het belang van een tijdige voorbereiding serieus te nemen.

Nu is het zaak om koers te houden te midden van de nog altijd moeilijke economische en financiële omstandigheden. Dit betekent voor de banken die nog een weg te gaan hebben, dat zij hun kapitaal- en liquiditeitsratio's in 2014 voldoende verbeteren, in lijn met het afgesproken migratiepad. Naast kapitaal- en liquiditeitsratio's en de bijbehorende bufferversterking, houdt CRD 4/CRR ook een aanzienlijke aanscherping in van wet- en regelgeving en van bijbehorende rapportageverplichtingen. Ook de datakwaliteit moet van dien aard zijn dat aan alle verplichtingen uit hoofde van de nieuwe wet- en rege-

geving wordt voldaan; hetgeen banken moeten kunnen aantonen. Hierop blijft DNB in het toezicht scherp letten. DNB gaat in 2014 alle migratieplannen van de grootbanken en de voortgang ervan beoordelen in het kader van het reguliere Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) voor deze banken. Dit gebeurt in het eerste kwartaal. Ook voor de middelgrote en kleine banken vindt de beoordeling plaats als onderdeel van de SREP. Ten aanzien van rapportageverplichtingen zullen we actiever sturen op de nieuwe vereisten. Voorafgaand zullen we de instellingen aankondigen welke specifieke onderwerpen van de algehele rapportage we extra gaan toetsen.

Het moge duidelijk zijn dat dit alles alleen een kans van slagen heeft als DNB continu een dialoog voert op instellingsniveau. Dit kunt u van ons verwachten. Indien nodig zullen specifieke onderwerpen per nieuwsbrief of per aparte circulaire worden toegelicht of aangekondigd.

5.3 Banken: beter toezicht door betere rapportages

Het toezicht brengt in 2014 een hoge rapportagelast met zich mee, met name in Europees verband uit hoofde van eisen afkomstig uit SSM en CRD 4/CRR, maar ook vanuit Nederlandse wet- en regelgeving. Desalniettemin moeten banken aan alle rapportage-eisen voldoen.

DNB verwacht van de banken dat hun operationele organisatie zodanig is ingericht dat ze de kwaliteit en tijdigheid van de prudentiële rapportages voldoende kunnen waarborgen. Omgekeerd mogen banken erop rekenen dat DNB haar interne infrastructuur, processen en systemen efficiënt inricht en beheert, gemakkelijk toegankelijk is voor vragen en deze tijdig beantwoordt, reeds beschikbare data zoveel mogelijk benut en eventuele data-uitvragen goed coördineert om dubbel werk en onnodige administratieve lasten te voorkomen. U kunt ons daarop aanspreken. Uiteindelijk hebben DNB en de banken hier een gemeenschappelijk belang: beter toezicht door betere rapportages.

In 2014 zullen we op het terrein van rapportagevereisten een aantal acties van het afgelopen jaar continueren. Zo gaan we door met het op kwartaalbasis diepgaand toetsen van de kwaliteit van één of meerdere onderdelen van de reguliere rapportage. Vooraf informeert DNB de banken over geselecteerde onderdelen via de nieuwsbrief

banken. Mede om invulling te geven aan CRD 4/CRR en SSM verbetert DNB haar processen en systemen voor de ontvangst en het gebruik van toezichtdata. Daarbij zullen aard en aantal van eventuele fouten in de rapportage van instellingen onderling worden vergeleken als onderdeel van een root-cause analyse. Op basis van bevindingen ondernemen we – indien nodig – aanvullend actie.

Tegelijkertijd zullen we in 2014 stringenter handhavend optreden in de kwaliteit van aangeleverde rapportages. Dit betekent dat bij vaststelling van ernstige overtredingen boetes en lasten onder dwangsom zullen worden opgelegd. Tot slot willen we de interactie op dit terrein tussen DNB en respectievelijk banken en externe accountants intensiveren om de keten van kwaliteitsbewaking effectiever te maken. Contacten hiertoe zullen via de beroeps- en brancheorganisaties lopen.

5.4 Pensioenfondsen: Wet versterking bestuur pensioenfondsen

De invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen (WVBP) ziet DNB als een uitgesproken kans voor alle pensioenfondsen om nu hun governance op orde te brengen. Dit is het moment om te onderzoeken hoe de sterktes binnen het huidige bestuursmodel optimaal benut kunnen worden en de zwaktes kunnen worden ondervangen. De wetgever beoogde met de WVBP dat pensioenfondsen eerst de governance op orde zouden krijgen. Invulling geven aan het nieuwe financieel toetsingskader (ftk) kan immers pas evenwichtig gebeuren als het fonds een goede governance heeft. We beseffen terdege wat invoering van deze wet vraagt van de fondsen: een afgewogen juiste keuze voor een bestuursmodel is het begin van het proces. Daarna moeten de fondsstukken worden aangepast op het nieuwe bestuursmodel en moeten geschikte bestuurders en andere (mede) beleidsbepalers worden aangetrokken.

Eind 2013 hebben we een tweede enquête gehouden onder circa 300 pensioenfondsen. Daaruit bleek dat weliswaar de overgrote meerderheid van fondsen een bestuursmodel voor ogen heeft, maar nog niet definitief heeft gekozen. Op 1 juli 2014 moeten echter alle pensioenfondsen over zijn gegaan op een nieuw bestuursmodel. Zij moeten dus snel een definitieve keuze voor een bestuursmodel

maken. En om vervolgens de daadwerkelijke implementatie goed te laten verlopen, werkt DNB op drie sporen tegelijkertijd tot juli 2014.

Ten eerste ronden we uiterlijk januari de analyse af van de tweede survey. De resultaten daarvan delen wij onder andere via de nieuwsbrief met de hele sector. Ook zorgen we indien nodig en voor zover de wet toelichting verdient – op basis van deze analyse – voor gerichte extra guidance in de vorm van Q&A's.

Ten tweede toetst DNB de aangepaste statuten en alle meldingen van nieuwe benoemingen voor bijvoorbeeld de raad van toezicht of het belanghebbendenorgaan. Veel fondsen zijn al geruime tijd op zoek naar geschikte en passende nieuwe kandidaten voor te vervullen vacatures. Als fondsen vóór 1 april 2014 hun definitieve conceptstatuten en hun (complete) aanmeldingen insturen, zal DNB vóór 1 juli 2014 uitsluitel geven of de voorgenomen wijzigingen in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving.

Ten derde geeft DNB individuele aandacht aan de – gelukkig slechts – kleine groep van fondsen die heeft aangegeven pas in of ná januari 2014 de keuze te kunnen maken. Ook fondsen die nog geen keuze hebben gemaakt, of geen goed of een onvoldoende robuust model hebben gekozen, kunnen verzekerd zijn van extra aandacht van de uitvoerende toezichthouders.

5.5 Pensioenfondsen: nieuw financieel toetsingskader (ftk)

In oktober 2013 zijn de kabinetsplannen voor de aanpassingen van de Pensioenwet, inclusief het financieel toetsingskader voor pensioenfondsen gewijzigd. In tegenstelling tot eerdere plannen, is gekozen voor één pensioencontract. Per 1 januari 2015 moeten alle pensioenfondsen voldoen aan het nieuwe ftk.

Het is van belang dat alle pensioenfondsen inzicht hebben in de eisen van het nieuwe ftk én de impact daarvan op de financiële opzet en bedrijfsvoering van hun fonds, alsmede op hun communicatie richting hun deelnemers. Daarbij is het zaak dat pensioenfondsen op tijd maatregelen treffen zodat ze op 1 januari 2015 aan de nieuwe wettelijke eisen voldoen.

In nauwe samenwerking met de AFM zullen we de pensioenfondsen gedurende 2014 duidelijk maken wat we van hen verwachten en waar we in het toezicht op zullen letten. Gedurende 2014 zullen we de sector bovendien veelvuldig informeren, onder andere via seminars, brieven en Open Boek Toezicht op www.dnb.nl. Ook zullen we pensioenfondsen pro-actief en op regelmatige basis via de nieuwsbrieven updates geven over de voortgang van dit project.

5.6 Overige instellingen: migratie beleggingsondernemen naar CRD 4/CRR

Per 1 januari 2014 treedt de CRD 4/CRR in werking. DNB zal de implementatie door in Nederland gevestigde beleggingsondernemen op de voet volgen. De Europese regelgeving introduceert een herzien Europees toezicht-
raamwerk voor de kapitalisatie van banken én beleggings-
ondernemen en zal voor een belangrijk deel een
directe werking krijgen, en deels een indirecte werking,
via de omzetting in nationale wet- en regelgeving.
Het resultaat is een eenduidiger stelsel van regelgeving
binnen Europa, met beperktere nationale vrijheidsgraden.

Het is van belang dat alle beleggingsondernemen
tijdig voldoen aan de wettelijke regels die van kracht
worden op het moment dat de CRD 4/CRR in werking
treedt, zodat wordt voldaan aan de Europese norm, en
stabiliteit en vertrouwen in de sector worden geborgd.
Daartoe zullen ondernemen tijdig maatregelen moeten
nemen die leiden tot een gecontroleerd en beheerst
migratieproces naar de nieuwe regelgeving. Vanaf eind
2013 zullen we beleggingsondernemen op regelmatige
basis pro-actief zowel groepsmatig als, indien nodig,
op instellingsniveau benaderen om het bewustzijn te
vergroten voor de op handen zijnde nieuwe prudentiële
vereisten en rapportageverplichtingen.

In de eerste helft van 2014 zal DNB via branchebijeenkomsten en via reguliere nieuwsbrieven meer informatie bieden en de dialoog met de sector aangaan. In de tweede helft van het jaar zal het zwaartepunt waarschijnlijk verschuiven naar meer op instellingsniveau gerichte CRD-vraagstukken.

5.7 Cross-sectoraal: European Market Infrastructure Regulation (EMIR)

De regeringsleiders van de 20 grootste economieën, verenigd in de G-20, riepen in 2009 op om de OTC-derivatenmarkt transparanter en veiliger te maken. Aanleiding is dat deze over-the-counter derivaten (OTC-derivaten) onvoldoende transparant zijn, omdat het contracten betreft tussen twee partijen en informatie hierover uitsluitend beschikbaar is voor de contractanten. Zij creëren een complex web van onderlinge afhankelijkheden, waardoor het moeilijk kan worden om de aard en het niveau van risico's vast te stellen.

De oproep van de G-20 heeft de Europese Unie aangespoord tot regelgeving voor OTC-derivaten, onder meer neergelegd in de European Market Infrastructure Regulation (EMIR). EMIR is gericht op het hervormen van de OTC-derivatenmarkt en bevat een groot aantal verstrekkende regels, bijvoorbeeld de verplichting om gegevens over alle derivaten te rapporteren aan een

transactieregister. Ook verplicht EMIR om bepaalde OTC-derivaten via een centrale tegenpartij af te handelen. Dit heet 'centrale clearing'. Welke OTC-derivaten dit zijn, stelt de Europese Commissie vast op voorstel van de European Securities and Markets Authority (ESMA). Naar verwachting zullen instellingen (tenzij een vrijstelling van toepassing is) in 2014 dus een aantal typen OTC-derivaten verplicht via een centrale tegenpartij af moeten handelen en andere typen OTC-derivaten niet. Voor deze niet-centraal geclearde OTC-derivaten moeten instellingen overigens ook de risico's beheersen, met in EMIR vastgelegde risico-inperkings-technieken.

Verplichte centrale clearing en de eisen bij niet-centrale clearing brengen nieuwe vraagstukken met zich mee. DNB wil in 2014 vaststellen welke specifieke risico's kunnen optreden bij banken, pensioenfondsen, verzekeraars en overige instellingen als gevolg van de EMIR-regelgeving voor centrale en niet-centrale clearing van OTC-derivaten. We zullen daartoe gesprekken voeren met een aantal grotere onder toezicht staande instellingen. Centrale vraag zal steeds zijn hoe de instellingen omgaan met centrale en niet-centrale clearing van OTC-derivaten: welke kansen en risico's zien zij en hoe stemmen zij hun bedrijfsvoering hierop af?

Afhankelijk van de uitkomsten zullen wij cross-sectoraal of per sector aandachtspunten terugkoppelen; per nieuwsbrief of in direct contact. Mogelijk zal DNB in 2014 ook naleving van de rapportageverplichtingen onder EMIR onderzoeken en de toepassing van risico-inperkings-technieken voor niet-centraal geclarede OTC-derivaten.

6 De financiële sector heeft een sterke reputatie en geniet het vertrouwen van de consument

Het vertrouwen van het publiek in financiële instellingen is als gevolg van de nationalisatie van SNS Reaal, de Liborfraude en cybercrime-incidenten in 2013 niet of nauwelijks hersteld.

Het inrichten van een deskundige, integere, beheerste, transparante en klantgerichte bedrijfsvoering en besluitvorming, inclusief de tone-at-the-top, is van groot belang.

6.1 Cross-sectoraal: manipulatie prijszetting markten

Met dit themaproject beogen we twee doelen: enerzijds willen we het bewustzijn over dit integriteitsrisico bij Nederlandse financiële instellingen vergroten; anderzijds willen we mede op basis van marktsignalen scherp krijgen welke processen binnen financiële instellingen kwetsbaar zijn voor manipulatie, inclusief hun eventuele rol bij of relatie met internationale benchmarks en prijszetting-mechanismen voor bijvoorbeeld de valutahandel (Forex) of grondstoffenindices. DNB werkt in dit themaproject nauw samen met de AFM en het FEC (en zo nodig met het Openbaar Ministerie). Ook zullen we informatie uitwisselen en kennis delen met buitenlandse collega-toezichthouders.

In eerste instantie onderzoeken we de bankensector; afhankelijk van bevindingen wordt het onderzoek in 2014 verbreed tot verzekeraars en overige sectoren. Er vindt inmiddels een inventarisatie plaats aan de hand van

analyse van reeds beschikbare informatie en een informatie-uitvraag onder banken. Afhankelijk van de uitkomsten, zullen meer diepgaande onderzoeken plaatsvinden om eventuele kwetsbaarheden te reduceren, waarbij DNB indien nodig handhavend optreedt.

6.2 Cross-sectoraal: gedrag en cultuur

Het toezicht op gedrag en cultuur is de afgelopen jaren goed op de kaart gezet. Financiële instellingen zijn zich meer bewust geworden van de grote impact van gedrag en cultuur op de hele bedrijfsvoering, de reputatie en de winstgevendheid. En de instellingen waarbij DNB risicovol gedrag heeft geconstateerd, hebben doorgaans krachtige maatregelen genomen om de risico's te beperken.

Uit de veertig onderzoeken die we op dit gebied sinds 2011 hebben verricht, blijkt dat tekortkomingen zich op meerdere vlakken tegelijkertijd uiten. Bovendien hebben de themaonderzoeken van de afgelopen jaren concrete instrumenten en beoordelingskaders opgeleverd, op drie terreinen: besluitvorming, bestuurlijke effectiviteit en verandervermogen.

Die instrumenten gaan we het komend jaar gericht inzetten bij instellingen waar we vermoeden of vastgesteld hebben dat gedrag en cultuur de oorzaak zijn van langer lopende problemen, of bij instellingen die grote organisatieveranderingen meemaken. Daarmee wil DNB in nauwe samenwerking met de AFM bereiken dat gedrag en cultuur bijdraagt aan de organisatiedoelstellingen van de geselecteerde instellingen. Daarnaast starten we in 2014 een onderzoek naar het verandervermogen van pensioenfondsen en geven we follow-up aan de onderzoeken van 2013. Voor alle onderzoeken geldt dat we de resultaten overwegend individueel terugkoppelen en de verandertrajecten blijven monitoren. Indien we in de analyses rode draden ontdekken, informeren we hierover sectorbreed.

6.3 Cross-sectoraal: belangenverstrengeling

Een aantal financiële instellingen was de afgelopen paar jaar passief dan wel actief betrokken bij schandalen waarin belangenverstrengeling in enige vorm een rol speelde. Het wellicht bekendste voorbeeld is de Vestiazaak. Dergelijke incidenten leiden tot maatschappelijke verontwaardiging en financiële schade, beïnvloeden de reputatie van de instelling en de sector als geheel negatief en vormen een toenemend juridisch risico. Reden voor DNB om in 2014, mede als follow-up van het thema-project corruptie in 2013, in samenwerking met de FEC-partners een nader onderzoek te verrichten.¹ Daarbij

wordt gefocust op belangenverstrengeling en de werking van het betreffende beheersingskader bij financiële instellingen.

DNB verwacht van alle onder toezicht staande instellingen dat zij een integere en beheerste bedrijfsvoering inrichten, waarbinnen de nodige aandacht bestaat voor het voorkomen en bestrijden van belangenverstrengeling. Financiële instellingen moeten hiertoe onder andere in staat zijn een systematische analyse van integriteitsrisico's uit te voeren, waarmee mogelijke belangenverstrengeling vroegtijdig herkend en aangepakt kan worden.

We streven ernaar het onderzoek, dat voor een belangrijk deel on-site zal plaatsvinden, in de eerste helft van 2014 uit te voeren voor een selectie van banken, verzekeraars en pensioenfondsen; indien nodig voorafgegaan door een data-uitvraag. We selecteren deze instellingen al naar gelang de risico's zoals die blijken uit toezichtinformatie, de bevindingen van het themaproject corruptie uit 2013, signalen vanuit het FEC-samenwerkingsverband en vanuit de sector zelf. Aansluitend zullen we analyseren en beoordelen, benchmarken, best practices identificeren en waar nodig op instellingsniveau handhavend optreden.

¹ In het Financieel Expertisecentrum (FEC) werken DNB, AFM, OM, FIOD, Belastingdienst en Nationale Politie samen ter versterking van de integriteit van de financiële sector.

Individuele terugkoppeling naar de geselecteerde instellingen vindt zo snel mogelijk na afronding van het onderzoek plaats. We streven er daarnaast naar instellingen in de tweede helft van 2014 via een seminar, ronde tafel discussie en/of via de brancheorganisaties sectorbreed te informeren.

6.4 Cross-sectoraal: transacties met hoog risico landen

Financieel-economische criminaliteit, al dan niet verbonden met witwassen of met het niet-naleven van sanctieregelgeving, heeft vaak een grote maatschappelijke impact in financieel opzicht en in aantasting van de rechtsorde. Herinvestering van crimineel geld in de economie leidt daarbij tot een onwenselijke verwevenheid van de boven- en de onderwereld. Ook kan het significante financiële en prudentiële gevolgen hebben voor betrokken instellingen en grote reputatieschade met zich meebrengen. Deze risico's komen het meest tot uiting wanneer financiële instellingen zaken doen met landen met een hoog risico op het terrein van witwassen en terrorismefinanciering. Reden voor DNB om daar structureel aandacht aan te geven in het thematisch toezicht.

Financiële instellingen hebben een wettelijke taak om pro-actief bij te dragen aan de bestrijding van risico's verbonden met financieel-economische criminaliteit.

Wij verwachten dan ook van de onder toezicht staande instellingen dat zij minimaal voldoen aan de eisen die in de wet zijn vastgelegd aan de kwaliteit van de interne voortdurende controle van cliënten en transacties.

In dit themaproject onderzoeken we onder meer de activiteiten van instellingen die te maken zouden kunnen krijgen met witwassen. Denk aan betaalstromen naar off-shore jurisdicties, binnenkomende stromen vanuit landen die gevoelig zijn voor witwassen, of verhullende of verdachte transacties via trustkantoren. Bovendien kijken we naar de naleving en risico's verbonden met de schending van sanctieregelgeving, onder meer bij schadeverzekeraars (verzekering van lading onder sanctie) en meer algemeen bij betaalstromen vanuit landen die recentelijk betrokken waren bij de doorvoer van drugs en/of de financiering van terrorisme. We maken gebruik van een combinatie van off-site informatie uitvragen en on-site onderzoek, bij een selectie van financiële instellingen waar de risico's het grootst zijn gezien het palet aan ontplooide activiteiten en aangeboden producten.

Na afloop van de deelonderzoeken koppelen we individueel bevindingen terug en grijpen we waar nodig in. Sectorbreed zullen we na ieder deelonderzoek waar mogelijk een totaalbeeld terug rapporteren, al dan niet gecombineerd met de best practices.

6.5 Cross-sectoraal: nieuwe betaalmethoden

De afgelopen jaren zijn diverse nieuwe betaalvormen op de Nederlandse markt gekomen, in toenemende mate aangeboden door niet-bancaire instellingen. Deze innovaties kunnen het gebruiksgemak vergroten en de efficiëntie van het betalingsverkeer bevorderen. Het is echter zaak dat de controle over de integriteit van het betalingsverkeer niet verloren gaat en de betalingen inzichtelijk blijven: wie betaalt aan wie? Voorbeelden van nieuwe betaalmethoden zijn de prepaid card, waarop anoniem aanzienlijke bedragen kunnen worden geladen. In 2013 heeft DNB daarom in het thema-onderzoek 'Anoniem betalen' onderzocht of de nieuwe betaalvormen een risico vormen voor het faciliteren van witwassen, het omzeilen van sanctiewetgeving en terrorismefinanciering.

Met dit vervolgproject willen we enerzijds de bewustwording bij de aanbieders van het gereguleerde betalingsverkeer bevorderen. In de meeste gevallen worden innovatieve toetreders op de betalingsverkeermarkt namelijk gefaciliteerd door banken en betaalinstanties, die als zodanig een poortwachtersfunctie vervullen. Anderzijds willen we innovatieve aanbieders die de regels overtreden in kaart brengen en aanpakken. Ook hiervoor is de poortwachtersfunctie van banken en

betaalinstanties van groot belang. We zullen samen moeten optrekken.

In 2014 inventariseert DNB of banken en betaalinstanties in het retail betalingsverkeer actief zijn met nieuwe betaalmethoden. Op basis van een informatie-uitvraag beoordelen we in hoeverre deze instellingen de integriteitsrisico's beheersen. De beheersing moet effectieve maatregelen bevatten ten aanzien van cliëntacceptatie en de monitoring van nieuwe innovatieve aanbieders. Een vergelijkbare beoordeling zullen we uitvoeren indien de instelling zelf nieuwe betaalmethoden in de markt zet. Bij instellingen die de integriteitsrisico's onvoldoende beheersen zullen we aansturen op verbeteringen. Terugkoppeling vindt plaats op individuele basis en via reguliere nieuwsbrieven.

7 Afsluiting

Eind november 2013 heeft DNB de in deze brochure vermelde prioriteiten en plannen vastgesteld. Gezien de blijvende onzekere vooruitzichten voor de financiële sector in Nederland en de grote impact van de komst van het Europees banktoezicht, is het alleszins denkbaar dat DNB haar werkprogramma zal updaten in de loop van 2014. Uiteraard zal DNB u hierover informeren, ondermeer via onze sectorgerichte nieuwsbrieven.

I Toezichtthema's - Banken

	Robuuste financiering	Resolutieplannen	SSM comprehensive assessment - Asset Quality Review	Visie en strategie ten aanzien van renterisico	Risk governance
2013					
2014 eerste kwartaal	Beoordeling liquiditeitsrisicomanagement en financieringsstructuur	Aanscherpen en uitwerken in kaart gebrachte resolutiemogelijkheden, indien nodig opvragen aanvullende informatie en analyses	Voor februari 2014 selectie meest risicovolle portfolio's bancaire activa; aansluitend AQR	Gedurende 2014 onderzoek bij instellingen; desk research gevolgd door bezoek instellingen; indien nodig opvraag instellingspecifieke informatie	Nader informeren instellingen per sectorale nieuwsbrief; deelonderzoek compliancefunctie start in 2014; deelonderzoek belangenconflicten ALM/Treasury en Risk start in 2014
2014 tweede kwartaal	Seminar		AQR	Nader onderzoek al naar gelang bevindingen; individuele terugkoppeling	
2014 derde kwartaal			Rapporteren van bevindingen, stresstest EBA/ECB		
2014 vierde kwartaal		In lijn met internationale afspraken eind 2014 volwaardige operationele resolutieplannen voor Nederlandse systeemrelevante banken	4 november: start Europees bankentoezicht ECB		Deelonderzoek nulmeting Interne Audit start eind 2014/begin 2015
2015					

Derivatenposities en balansmanagement	Belastinglatenties	Effectieve overgang naar Europees toezicht	Migratie naar CRD 4/ CRR	Beter toezicht door betere rapportages
	Onderzoek al gestart eind 2013 met uitvraag grootbanken; individuele terugkoppeling bevindingen begin 2014	Continue sectorbrede informatie in 2014 over SSM en Europees banken-toezicht door de ECB; Continue contacten met instellingen die per november onder direct ECB toezicht komen, seminar in Q1 voor banken die vooralsnog niet onder direct ECB-toezicht vallen	Continue dialoog met instellingen; beoordeling status migratieplannen grootbanken, middelgrote en kleine banken in het kader van het SREP	Gedurende het jaar: consistentiechecks bij additionele data-verzoeken; per kwartaal diepgaande deelttoetsing reguliere rapportages, aankondiging per nieuwsbrief Nader onderzoek al naar gelang bevindingen; individuele terugkoppeling
Start onderzoek met kwalitatieve en kwantitatieve uitvraag; aansluitend gesprekken met individuele instellingen	Vanaf medio 2014 toepassing beoordelingskader bij overige banken			
Analyseren data, in kaart brengen toezicht-prioriteiten	Actie nader te bepalen afhankelijk van voortgang			

II Toezichtthema's - Verzekeraars

	Toekomstbestendigheid bedrijfsmodellen	Invoering risicogebaseerd raamwerk
2013		
2014 eerste kwartaal	Opstellen DNB-visie marktontwikkelingen verzekeringssector en projecties	In 2014 uitwerking Solvency II op detailniveau; introductie ERB en TSC per 1 januari 2014; gedurende het jaar regelmatige terugkoppeling aan en overleg met sector
2014 tweede kwartaal	Opstellen DNB-visie en projecties	Idem
2014 derde kwartaal	Cijfermatige uitvragen selectie verzekeraars, gesprekken op instellingsniveau, analyseren data	Idem
2014 vierde kwartaal	Analyseren data, in kaart brengen toezicht-prioriteiten; individuele terugkoppeling	Idem
2015		

Waardering niet-beursverhandelbare activa	Functioneren interne auditfunctie
Op basis van staten en uitvoerend toezicht-informatie selectie verzekeraars; toepassing DNB-normenkader op waarderingsproces; afronding onderzoek in 2014, individuele terugkoppeling	Gedurende het jaar onderzoek naar IA bij verzekeraars; uitleg norm DNB; toetsing norm aan hand van uitvraag; zo snel mogelijk individuele terugkoppeling; bij afwijkingen in overleg inzetten verbetertraject
	Idem
	Idem
Individuele terugkoppeling; afhankelijk van uitkomsten ook sectorbrede terugkoppeling	Idem

III Toezichtthema's - Pensioenfondsen

	Houdbaarheid bedrijfsmodel	Liquiditeit in periode van stress	Beheersing renterisico
2013			
2014 eerste kwartaal	Self-assesment van de urgentie door een selectie	Doorlopen jaar- en kwartaalstaten op liquiditeitsrisico en intern onderzoek; aansluitend on-site analyse bij selectie van 5 à 10 pensioenfondsen	In loop 2014 één of meerdere seminars over beheersing renterisico; uitleg norm DNB
2014 tweede kwartaal	Self-assessment, treffen eventueel benodigde maatregelen; rondetafelgesprekken, seminars	Doorrekenen scenario's met geselecteerde pensioenfondsen; individuele terugkoppeling bevindingen en afronding onderzoek	Toetsing norm aan de hand van steekproef pensioenfondsen
2014 derde kwartaal	Individuele terugkoppeling bevindingen; rondetafelgesprekken, seminars		Toetsing norm aan de hand van steekproef pensioenfondsen; individuele terugkoppeling
2014 vierde kwartaal	Individuele terugkoppeling bevindingen (vervolg)		Toetsing norm aan de hand van steekproef pensioenfondsen; individuele terugkoppeling
2015			

Beheersing marktrisico	Wet versterking bestuur pensioenfondsen	Nieuw financieel toetsingskader
Gedurende het jaar opvragen relevante documentatie + toezicht-gesprekken (twee fondsen per kwartaal)	Afronding analyse tweede survey in januari; indien nodig extra guidance sector in vorm Q&A's; mits vóór 1 april ingediend, toetsing aangepaste statuten en meldingen nieuwe benoemingen vóór 1 juli	Gedurende het jaar: DNB informeert sector over nieuw ftk, in nauw overleg met AFM, per seminar, brief en Open Boek; sectorbrede updates per nieuwsbrief
Idem	Per 1 juli 2014 pensioenfondsen nieuw bestuursmodel	Actie nader te bepalen afhankelijk van voortgang
Idem		Actie nader te bepalen afhankelijk van voortgang
Idem		Per 1 januari 2015: pensioenfondsen voldoen aan nieuwe wettelijke eisen

IV Toezichtthema's - Cross-sectoraal

	Complexe ICT-omgevingen	Informatiebeveiliging en cybercrime	EMIR	Manipulatie prijszetting markten
2013				
2014 eerste kwartaal	In 2014: beoordeling ICT-omgeving bij 12 instellingen aan de hand van toetsingskader ontwikkeld in 2013, door middel van self-assessment en rapportage, individueel gesprek en terugkoppeling	Start onderzoek met seminar om te informeren; selectie instellingen voor self-assessment in februari bekend	In 2014: vaststellen specifieke risico's als gevolg van EMIR-regelgeving (gesprekken)	Onderzoek initieel gericht op alleen bankensector, inventarisatie eerste helft 2014 aan de hand van uitvoerend toezichtinformatie en uitvraag; terugkoppeling eind eerste helft 2014 of zo spoedig mogelijk
2014 tweede kwartaal		Beoordeling en bespreking resultaten met de instellingen		
2014 derde kwartaal	Tweede helft van 2014 beoogde bench-mark rapportage, sectorbreed per nieuwsbrief		Afhankelijk van uitkomsten terugkoppeling aandachtspunten cross-sectoraal of sectoraal, per nieuwsbrief of op individuele basis	Afhankelijk van bevindingen en inzetbare capaciteit verbreding onderzoek in 2014 naar overige sectoren
2014 vierde kwartaal				Afhankelijk van uitkomsten diepgaandere onderzoeken
2015				

Gedrag en cultuur	Belangenverstrengeling	Transacties met hoogrisicolanden	Nieuwe betaalmethoden
Gedurende 2014 beoordeling van besluitvormingsprocessen, bestuurlijke effectiviteit en verandervermogen instellingen in samenwerking met AFM; individuele terugkoppeling	Selecteren instellingen op basis van uitvoerend toezichtinformatie; onderzoek on-site eerste helft 2014, indien nodig voorafgegaan door uitvraag	Gedurende 2014 deelonderzoeken (uitvraag en on-site) bij selectie van instellingen; individuele terugkoppeling per deelonderzoek, indien mogelijk ook sectorbreed	In 2014: inventarisatie relevante banken en betaalinstanties in retail betalingsverkeer; informatie-uitvraag aan de hand van vragenlijst; individuele terugkoppeling en per nieuwsbrief
Idem		Idem	Actie nader te bepalen afhankelijk van bevindingen
Idem	In tweede helft 2014 sectorbrede terugkoppeling via seminar, rondetafel of brancheorganisaties	Idem	Actie nader te bepalen afhankelijk van bevindingen
Idem		Idem	Actie nader te bepalen afhankelijk van bevindingen

V Toezichtthema's - Overig

Migratie beleggingsinstellingen naar CRD 4/CRR

2013

2014
eerste kwartaal

Vanaf eind 2013 en in eerste helft 2014 benadert DNB op regelmatige basis beleggingsinstellingen (individueel/groepsmatig); Informeren over nieuwe prudentiële vereisten via branchebijeenkomsten, nieuwsbrieven

2014
tweede kwartaal

2014
derde kwartaal

Tweede helft 2014 informatieverstrekking op instellingsniveau (gerichte CRD-vraagstukken)

2014
vierde kwartaal

2015

